

Першко О.В., магістр, Шкода М.С., к.е.н.

Київський національний університет технологій та дизайну

УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті досліджено та обґрунтовано необхідність і важливість оцінки ділової активності в сучасних умовах. Проаналізовано наявні підходи до змісту системи показників ділової активності. Проведено їх власне групування. Запропоновано кількісні та якісні параметри оцінки ділової активності підприємства. Систематизовано прийоми, методи, показники управління діловою активністю підприємства.

Ключові слова: ділова активність підприємства; показники; прийоми; оцінка; аналіз; систематизація.

Першко О.В., магістр, Шкода М.С., к.э.н.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

УПРАВЛЕНИЕ ДЕЛОВОЙ АКТИВНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В статье исследована и обоснована необходимость и важность оценки деловой активности в современных условиях. Проанализированы имеющиеся подходы к содержанию системы показателей деловой активности. Проведено их собственное группирование. Предложены количественные и качественные параметры оценки деловой активности предприятия. Систематизированы приемы, методы, показатели управления деловой активностью предприятия.

Ключевые слова: деловая активность предприятия; показатели; приемы; оценка; анализ; систематизация.

Pershko O., Shkoda M.

Kyiv National University of Technologies and Design

BUSINESS ACTIVITY MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

Abstract. The article investigates and substantiates the necessity and importance of assessing business activity in modern conditions. The existing approaches to the content of the system of indicators of business activity are analyzed. They made their own grouping. The quantitative and qualitative parameters of the estimation of business activity of the enterprise are offered. The methods, methods, indicators of management of business activity of the enterprise are systematized.

Keywords: business activity of the enterprise; indicators; receptions; estimation; analysis; systematization.

Постановка проблеми. Сучасний економічний стан підприємств обумовлює їх вразливість до зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на господарську діяльність, спричинених поширенням глобалізаційних процесів та економічною кризою в країні. Така ситуація вимагає від суб'єктів господарювання можливостей пристосування та адаптації до швидко змінюваного середовища з метою збереження їх ділової активності. З огляду на це вагомим значенням набуває оцінка стану ділової активності та управління нею на підприємствах, за допомогою якої здійснюються попереднє прогнозування кризових ситуацій та можливості виявлення їхніх ознак. Головною метою такої оцінки має бути забезпечення стійкого фінансового розвитку суб'єкта господарювання, недопущення його банкрутства, забезпечення ефективної господарської діяльності в довгостроковій перспективі. Відмінними ознаками під час її проведення підприємствами мають стати комплексність, стратегічний характер спрямування, а також здатність усунення тимчасових труднощів.

Аналіз останніх публікацій та невирішена частина проблеми. Аналіз наукової літератури показує, що існує велика кількість способів, методів, підходів та моделей до

оцінки як ділової активності, так і управління діловою активністю. Питання аналізу ділової активності знайшли відображення в працях таких вчених, як, зокрема, О.А. Гарасюк, М.О. Годящев, О.І. Марченко, Н.В. Нестеренко, М.І. Петренко, С.П. Сюліна, А.М. Турило, Р.Р. Фатихов.

За О.А. Гарасюк ділова активність підприємства – це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства і визначається такими критеріями, як місце підприємства на ринку, репутація, інноваційно-інвестиційна діяльність, конкурентоспроможність [1, с. 63]. О.О. Заїкіна визначає дану категорію як весь спектр зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу [11, с. 144–148]. О.І. Марченко дає схоже визначення [5, с. 138]. А.М. Турило характеризує ділову активність як зусилля, які підприємство докладає для виходу на ринок продукції, праці, капіталу [9, с. 80–81]. М.О. Годящев стверджував, що ділова активність підприємства оцінюється сукупністю кількісних і якісних параметрів (зростання економічного потенціалу підприємств, обсяги поставок на експорт, імідж підприємства, його соціальна і природоохоронна активність) [3, с. 29].

На сьогоднішній день ділова активність розглядається з трьох позицій: індивідуума; підприємства (мікрорівень); країни (макрорівень). На рівні підприємства ділова активність найчастіше розглядається як результативність роботи підприємства щодо величини авансованих ресурсів або величини їх споживання в процесі виробництва [7, с. 308]. В зв'язку з тим, що ділова активність виникла в ринкову епоху, то вона передбачає оцінку ринкової ситуації, яка характеризується обсягом виробництва, інвестицій, кількістю і розміром угод, станом портфелю замовлень, динамікою зайнятості, цін, завантаження виробничих потужностей, що в кінцевому підсумку у фінансовому аспекті проявляється, передусім, у швидкості обороту його засобів [8, с. 105].

Дослідження теоретичних та практичних розробок цих авторів дає змогу стверджувати, що ними сформовано в цілому теоретичні засади та практичний інструментарій управління діловою активністю підприємств, зокрема, на основі її оцінювання, проте потребують свого подальшого вирішення проблеми удосконалення оцінки рівня ділової активності підприємств, забезпечення її оптимального рівня за окремими функціональними зонами та формування комплексного організаційного механізму управління діловою активністю підприємств. Необхідність розроблення теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення інструментарію управління діловою активністю підприємств зумовила вибір теми, мету, завдання, логіку, напрями дослідження.

Мета та завдання.

Мета дослідження – полягає в аналізі підходів та методів оцінки ділової активності та управління нею на сучасних підприємствах і організаціях.

Об'єкт дослідження – управління діловою активністю підприємства.

Предмет дослідження – підходи до змісту системи показників ділової активності.

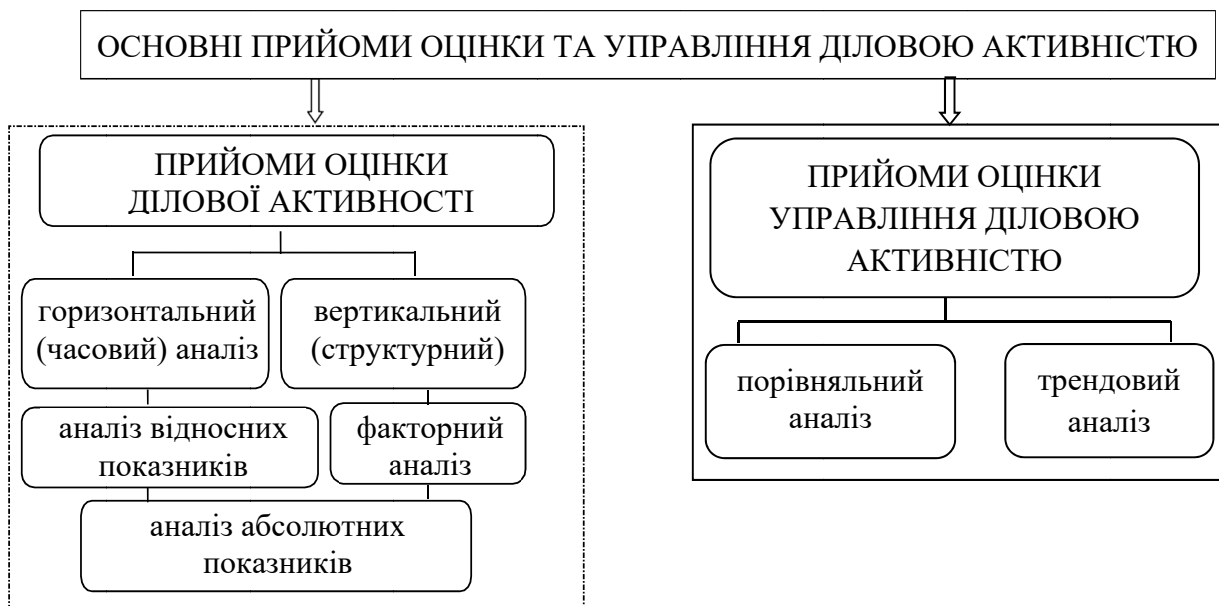
Виклад основного матеріалу. У фінансово-економічному аналізі є розподіл показників на ті, що характеризують оцінку стану ділової активності підприємств, та на ті, що мають на меті здійснення оцінки управління діловою активністю. Це спричинено тим, що стан ділової активності оцінюється у статичній та характеризується показниками на конкретну дату, оскільки такі показники є нормованими. Стан управління діловою активністю суб'єктів господарювання можна оцінити тільки за динамічними показниками.

У фінансовому аналізі виокремлюють кілька підходів до оцінювання ділової активності підприємств. Основними з них є такі: оцінювання ділової активності підприємства на основі аналізу співвідношення власного й позикового капіталу; оцінювання ділової активності підприємства за функціональною ознакою; оцінювання ділової активності підприємства, яке базується на співвідношенні активів [7, с. 324; 8, с. 105; 10, с. 36].

У рамках першого підходу виходять з припущення, що фінансовий стан підприємства суттєво залежить від оптимальності співвідношення між окремими складовими частинами джерел фінансування та ефективністю їх розміщення в активах. З цією метою розраховують такі показники: коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт фінансової незалежності або автономії), коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт поточної заборгованості, коефіцієнт стійкого фінансування, коефіцієнт покриття боргів власним капіталом, коефіцієнт фінансового ризику (коефіцієнт фінансового левериджу), коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел, коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел тощо [5, с. 56–58; 6].

Інший підхід (функціональний) визначається керівниками підприємства та ґрунтується на забезпеченні функціональної рівноваги між джерелами формування капіталу та їх використанням протягом життєвого циклу підприємства. Тобто основою оцінки ділової активності підприємства стає збалансованість його активів і пасивів, що, у свою чергу, забезпечує його ліквідність і платоспроможність.

Традиційно аналіз ділової активності підприємства може бути здійснений за допомогою таких основних прийомів: горизонтальний (часовий) аналіз; вертикальний (структурний) аналіз; трендовий аналіз; аналіз відносних показників; порівняльний аналіз; факторний аналіз. Схематично прийоми аналізу ділової активності можна зобразити за допомогою рис. 1.

Джерело: складено авторами на основі [6, с. 321].

Рис. 1. Основні прийоми оцінки та управління діловою активністю

Ділова активність підприємства проявляється у динамічному розвитку підприємства, досягненні ним поставленої мети. Основним свідченням цього є: широта ринків збуту, стабільна репутація підприємства, рівень ефективності використання фінансових ресурсів, високий імідж на ринку послуг тощо.

Для підвищення ділової активності підприємство обирає деякі стратегії: підвищення ефективності господарської діяльності підприємства та підвищення ефективності використання підприємством усіх наявних ресурсів; орієнтація на здійснення заходів з підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, застосування дієвих фінансових важелів.

Проведемо факторний аналіз динаміки коефіцієнта стійкості економічного зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Факторний аналіз ділової активності ТОВ «ЕКМА СТО»

Показник	2014	2015	Відхилення (+,-)	
			Абсолютне	Відносне, %
Чистий прибуток, тис. грн	2652	175	-2477	+6,6
Виплати власникам (дивіденди), тис. грн	0	0	0	0
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	27567	10530	-17037	-38,2
Середньорічна вартість активів, тис. грн	6344,6	11339,5	+4994,9	+178,7
Власний капітал, тис. грн	5168	5819	+651	+112,6
Коефіцієнт дивідендних виплат	0	0	0	X
Чиста рентабельність основної діяльності	0,96	0,02	-0,94	X
Коефіцієнт оборотності активів, разів	0,44	0,93	+0,49	X
Коефіцієнт фінансової залежності	1,2	3,05	+1,85	X
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,85	0,33	-0,52	X

З розрахунків видно, що на підприємстві спостерігається тенденція до зниження ділової активності: у 2014 році коефіцієнт стійкості економічного зростання зменшився порівняно з 2015 роком на 0,52. Коефіцієнт фінансової залежності зріс на 1,85, це говорить про те, що підприємство оцінило можливості залучення в розумних межах позикових коштів як джерела фінансування виробничого розвитку. Чиста рентабельність основної діяльності у 2015 році зменшилась на 0,94 порівняно з 2014 роком, це було зумовлено зменшенням прибутку на 2477 тис. грн.

Проаналізуємо основні показники ділової активності ТОВ «ЕКМА СТО» (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників ділової активності ТОВ «ЕКМА СТО»

Назва показників	2014	2015	Відхилення (+,-)
1. Вихідні дані для розрахунку показників			
1.1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	27567	10530	-17037
1.2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	23501	7537	-15964
1.3. Середня вартість активів, тис. грн	6344,6	11339,5	+4994,9
1.4. Середня вартість основних засобів, тис. грн	2272,8	2819	+546,2
1.5. Середня вартість запасів, тис. грн	2425,1	4385,5	+1960,4
1.6. Середня вартість дебіторської заборгованості, тис. грн	1546,4	2607	+1060,6
1.7. Середня вартість кредиторської заборгованості, тис. грн	927,3	838	-89,3
1.8. Середня вартість власного капіталу, тис. грн	4492,3	5493,5	+1001,2
2. Показники ділової активності товариства			
2.1. Коефіцієнт оборотності активів	0,44	0,93	+0,49
2.2. Коефіцієнт оборотності основних засобів	1,21	3,74	+2,53
2.3. Коефіцієнт оборотності запасів	11,37	2,4	-8,97
2.4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	17,8	4,04	-13,76
2.5. Середня тривалість обороту дебіторської заборгованості	20,2	89,1	+68,9
2.6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	29,7	12,6	-17,1
2.7. Середня тривалість обороту кредиторської заборгованості	12,1	28,6	+16,5
2.8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	6,1	1,9	-4,2

Як видно з наведених результатів розрахунків, значення і динаміка більшості показників ділової активності оцінюються негативно. Активи і окремі їх елементи (запаси, дебіторська заборгованість) сповільнили свою оборотність. Дещо зросла оборотність основних засобів на 2,53. Різко відрізнялися у звітному періоді значення коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей. Середня тривалість обороту дебіторської заборгованості у цьому ж періоді майже на 61 день перевищила період обороту кредиторської заборгованості. Суттєво погіршився й коефіцієнт оборотності власного капіталу, знизився на 4,2, хоча середня вартість власного капіталу підприємства у 2015 році значно зросла на 1001,2 тис. грн. Основними факторами, що спричинили погіршення ділової активності, були: суттєве зниження на 17037 тис. грн обсягу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) при одночасному зменшенні її собівартості на 15964 тис. грн.; зростання обсягів дебіторської заборгованості на 1060,6 тис. грн відповідно.

Слід зазначити, що серед наявних підходів аналізу ділової активності більше уваги приділяється оцінці цій категорії, ніж управлінню цією категорією. Тобто їх використання дає можливість отримати лише бази для оцінки та аналітичних висновків на мікрорівні, а отже, аналізувати ділову активність підприємства лише під впливом внутрішніх факторів і показників, не враховуючи при цьому фактори зовнішнього середовища.

Основними прийомами, за допомогою яких можливий аналіз управління діловою активністю, можуть бути порівняльний та трендовий аналіз. Ці прийоми мають певні недоліки, оскільки дають можливість здійснювати лише часткове управління діловою активністю. У процесі здійснення порівняльного аналізу експерти використовують дані, що характеризують фактичний стан діяльності підприємства, конкурентів, галузі, не маючи можливості при цьому враховувати поточні та перспективні зміни в економічному середовищі, що, у свою чергу, не дає змоги ефективно управляти діловою активністю.

Відмінною рисою трендового аналізу та головним його недоліком є те, що він здійснюється за часовим фактором, проте у цьому випадку не враховується змінність коливання циклічних ринкових явищ, у результаті чого отримані прогнози не можуть бути абсолютно достовірними, а отже, значно знижуються можливості щодо управління діловою активністю підприємств.

Кожний прийом аналізу ділової активності має велике значення під час проведення оцінки або управління діловою активністю. Але на основі здійсненого дослідження можна сказати, що не існує прийому, який би поєднував обидва такі елементи на підприємствах різного розміру та форм власності. Тому логічно їх використовувати в комплексі, поєднуючи на різних етапах діяльності, планування, залежно від цілей та потреб керівництва підприємства. Доповнюючи один одного, вони сприяють розкриттю складних зв'язків і взаємозалежностей, що виникають між різними показниками ділової активності.

У сучасних підходах існують різноманітні методи оцінки ділової активності, зокрема: матричні методи, інтегральні методи, методи визначення ділової активності з точки зору стратегічного потенціалу підприємства, методи, що базуються на порівнянні з еталоном, графічні методи тощо.

Велике значення в оцінці ділової активності підприємства мають матричні методи, у яких здебільшого акцентується увага на факторах динамічного розвитку навколишнього середовища. Їх використання забезпечує здійснення більш системного аналізу, врахування взаємозалежностей між складовими в поточному періоді або на перспективу. Змістовна сутність методів матричного аналізу характеризується визначенням та розрахунком інтегрального рейтингового показника підприємства за параметрами або графіками.

В економічній літературі розрізняють такі матричні, або портфельні, методи аналізу ділової активності: матриця Бостонської консалтингової групи (BCG), Дженерал Електрик / МакКінзі (GE / McKinsey), Шелл / ДПМ (Shell / DPM), Литтла (ADL / LC), Хофера / Шендела (Hofer / Schendel) тощо. Також під час здійснення оцінки зовнішнього середовища

підприємства можливе використання таких матричних методів, як SWOT-аналіз, PEST-аналіз, модель HOFER / SCHENDEL. За допомогою LOTS-аналізу, SPACE-аналізу, GAP-аналізу можливе проведення аналізу внутрішнього середовища підприємства. Їх особливостями є врахування темпів фізичного й морального зношування необоротних активів підприємства.

Проте, незважаючи на змістовність оцінки, використання матричних методів дає змогу оцінити лише відносний рівень ділової активності підприємств, що діють у певному ринковому середовищі. Таким чином, кількість розроблених заходів є недостатньою для ухвалення якісних управлінських рішень, проте можливе визначення необхідних стратегічних напрямів функціонування та розвитку підприємств.

Серед найбільш поширених методів аналізу ділової активності відзначається коефіцієнтний метод, сутність якого полягає в розрахунку відповідних коефіцієнтів, до яких належать зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на ділову активність підприємств. Проте коефіцієнтний метод характеризується певними недоліками, а саме використання великої кількості коефіцієнтів, які нерівномірно можуть змінюватися в часі, що, в свою чергу, викликає труднощі формулювання однозначних висновків щодо якості аналізу ділової активності підприємства загалом; відсутність нормативних значень більшості коефіцієнтів, що використовуються під час аналізу ділової активності.

У сучасних економічних умовах для підприємств набирає значущості оцінювання факторів, що впливають на їх ділову активність. Такими, наприклад, може бути галузева швидкозмінність, достовірну інформацію за якою досить складно отримати лише математичними способами. Тому в окремих випадках, при необхідності, математичні розрахунки комбінуються з експертними методами.

Сутність математичних методів зводиться до використання факторних моделей аналізу, що базуються на розрахунку певного інтегрального показника або кількох цифрових показників, що формують кінцеву оцінку. Математичні методи надають найбільш достовірну інформацію в результаті здійсненого аналізу, проте вони потребують спеціальних навичок, додаткових витрат часу та характеризуються складністю в розрахунках.

Застосування експертних методів здійснюється, якщо виникає необхідність в інформації про визначення кількісного впливу факторів на ділову активність. Основними рисами, що характеризують сутність експертних методів, є аналіз поставленої проблеми фахівцями інтуїтивно-логічним способом, кількісна оцінка тлумачень, формалізація одержаних результатів.

Ще одним методом аналізу ділової активності є метод, який здійснюється шляхом аналізу порівняльних переваг. Він характеризується засадами теорії міжнародного розподілу праці та оцінкою порівняльних переваг конкуруючих організацій і зводиться до того, що для досягнення підприємством стійкого фінансового розвитку необхідним є забезпечення ним порівняльними перевагами. Вони допомагають знизити витрати виробництва порівняно з підприємствами-конкурентами. Тому для оцінки рівня ділової активності підприємств зіставляються не лише їх виробничі витрати, але й суми прибутку, обсяги продажу, або ніша на ринку, що займають підприємства. Чим вище отримані значення при зіставленні показників, тим більш фінансово стійким вважається підприємство.

Основною перевагою цього методу є простота використання. Водночас він унеможливує формування цілісних висновків про рівень управління діловою активністю, оскільки оціночним критерієм є лише виробничі витрати підприємств, що не відображає достовірного аналізу ділової активності.

У науковій літературі для визначення ділової активності функціонування підприємств досить поширеним методом став також інтегральний метод, за допомогою якого надається загальна (інтегрована) оцінка рівня ділової активності господарюючого суб'єкта. Головною перевагою над іншими методами аналізу є наявність взаємозв'язку оцінюваних показників.

Широкого застосування в економічній науці набуває агрегатний метод, що характеризується використанням абсолютних показників під час оцінки ділової активності. Він заснований на збалансованості активів і пасивів підприємства та їх рівновазі. З метою отримання абсолютних показників здійснюється перегрупування статей балансу та формуються два основні методичні підходи щодо оцінки. Перший заснований на визначенні надлишків або дефіциту фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення запасів та витрат; інший базується на аналізі власного капіталу для формування нефінансових активів. Оцінка ділової активності підприємств може також здійснюватись за допомогою індексного методу, який, на відміну від агрегатного, ґрунтується на використанні відносних показників. Це дає змогу визначати зміни, що відбуваються за певний проміжок часу, зіставлення рівня економічних явищ, стану виконання планових заходів підприємств. Індексний метод формується на основі оціночних показників, необхідних для аналізу ділової активності, та вагових коефіцієнтів до неї. Головна проблема, що набуває значення при використанні індексного методу підприємствами, полягає у відборі найважливіших і найбільш інформативних фінансових коефіцієнтів, оскільки зі зміною умов діяльності, відповідно, змінюється значущість коефіцієнтів, а отже, й оптимальний їх набір.

Морфологічний аналіз – метод систематизованого огляду всіх можливих варіантів розвитку окремих елементів системи, яка досліджується, та побудованих на повних і суворих класифікаціях об'єктів і явищ, їх властивостей і параметрів [1, с. 67–70]. У процесі аналізу головні його складові розподіляються за функціональним призначенням, інакше кажучи, визначається їхній вплив на аналізовану проблему та встановлюється взаємозв'язок з навколишнім економічним середовищем.

Для визначення структури та структурних змін досліджуваного явища, установлення взаємозалежностей між показниками використовується метод групування. Він дає можливість установити співвідношення певних показників у загальній їх сукупності. Так, наприклад, визначається частина оборотних активів або основних засобів у майні підприємства. За допомогою методу групування формуються групи, що складають сукупність, а також спільні ознаки для цих груп (розподіл підприємств за формами власності, підсистемами діяльності тощо). Для встановлення взаємозалежності кількох показників експертами здійснюються аналітичні групування. Для більш повного та багатогранного аналізу ділової активності підприємства дослідження доцільно проводити з використанням часових інтервалів. Тому для досягнення цієї мети використовуються методи аналізу рядів динаміки.

Рядами динаміки називають послідовність чисел, які характеризують зміну певного економічного явища з часом і дають змогу визначити особливості його розвитку [3, с. 227]. Основними показниками, за допомогою яких здійснюється аналіз рядів динаміки, постають середній рівень ряду, під час якого визначається середнє значення показника протягом аналізованого періоду; абсолютний приріст, який характеризує відхилення значень певного показника від базисного або попереднього; темп росту, що дає змогу порівнювати тенденцію розвитку ряду динаміки; темп приросту, який установлює відносні зміни рівнів ряду динаміки за певний проміжок часу.

Незважаючи на те, що існує багато методів і прийомів оцінки ділової активності, актуальним залишається визначення найбільш універсальних й оптимальних, особливо за умови визначення рівня ділової активності декількох підприємств. Для цього використовується метод рейтингової оцінки, яка дає змогу визначити показники ділової активності підприємств відповідно до її нормативних значень та відносно один одного. Тобто оцінка рейтинговим методом допомагає не тільки визначити рівень ділової активності окремого підприємства, але й зіставити його з показниками інших підприємств і ранжувати їх. Ефективність цього методу визначається тим, що він дає можливість установити рівень

розвитку підприємства порівняно з іншими підприємствами галузі та стимулювати його до поліпшення своєї господарської діяльності.

Оскільки ділова активність підприємства формується в результаті здійснення відповідної системи управління, великого значення набуває комплексний метод оцінки ділової активності, сутність якого приводиться до здійснення аналізу комплексу показників діяльності підприємства, що характеризують незадовільний його фінансовий стан, та тих, що відповідають за високий фінансовий розвиток. За допомогою такого аналізу підприємство має можливість установити проблемні аспекти в господарюванні, виявити джерела їх виникнення, розробити певні управлінські заходи, спрямовані на підвищення рівня ділової активності та управління нею, здійснювати контроль їх фактичного застосування. Проте застосування лише комплексного аналізу ускладнює обґрунтування висновків про загальний рівень фінансового стану підприємства. Цей метод характеризується високою трудомісткістю, до того ж йому притаманні недоліки методу коефіцієнтних розрахунків. Тому це ускладнює практичну реалізацію комплексного методу аналізу на підприємстві.

На думку автора О.А. Гарасюк, необхідно дати чітке визначення таких понять як «ділова активність підприємства» і «ринкова активність підприємства» саме тому, що в економічній літературі широко використовують такі поняття. Однак автори не дають чіткого розмежування цих категорій [1] Такий підхід приводить до того, що термін «ділова активність підприємства» значною мірою фактично ідентифікується як «ринкова активність підприємства» оскільки використовують такі показники як: ринкову частку підприємства на ринку, обсяг реалізованої продукції, обсяги експорту, тощо. На погляд автора, поняття «ділова активність підприємства» пов'язане з внутрішніми аспектами його діяльності і змішування понять «ділова активність підприємства» і «ринкова активність підприємства» суттєво ускладнює об'єктивність економічної оцінки підприємств, не дозволяє робити чіткі акценти з досліджуваних категорій, не дозволяє робити правильні управлінські рішення у сфері ділової активності підприємства і ринкової активності підприємства.

Авторська позиція виходить з того, що здійснення управлінського впливу на ділову активність підприємства відбувається за відповідними функціональними зонами – певними областями ділової активності з однотипними притаманними характерними ознаками. Обґрунтовано визначення оптимальної кількості функціональних зон ділової активності підприємства, якими стали: ринково-комерційна, фінансова, кадрова, інноваційна, виробнича. Наведено їхні характерні ознаки, встановлено критерії відповідності, досліджено міжфункціональний взаємозв'язок, проаналізовано відповідність застосування зазначених функціональних зон наявним ресурсам підприємств.

Досліджено та визначено зовнішні й внутрішні фактори, що впливають на ділову активність підприємств. На основі цього розроблено власну класифікацію факторів управлінського впливу на ділову активність підприємств (рис. 1). Авторська розробка відрізняється структуризацією факторів, що диференціюються за двома критеріальними ознаками: залежно від функціональної зони ділової активності підприємства та за специфікою впливу на неї. Запропонована класифікація містить оптимальну кількість факторів, які впливають на рівень ділової активності підприємства та характеризується двоякістю прояву, тобто кожен визначений фактор впливає на ділову активність або позитивно, або негативно, тим самим збільшуючи або зменшуючи її рівень [2–4].

Отже, підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства може розглядатися як умова розвитку ресурсного потенціалу та зростання ділової активності. Дослідження ресурсних факторів економічної динаміки формування ділової активності підприємства можна проводити за допомогою аналізу екстенсифікації та інтенсифікації, а аналіз співвідношення екстенсивних та інтенсивних ресурсних факторів дозволить визначати стадію економічної динаміки і виявляти резерви розвитку ресурсного потенціалу підприємства, залучення яких сприятиме зростанню ділової активності [5].

Виконаний аналіз дозволив визначити, що ділова активність – це комплексна характеристика діяльності підприємства, яка містить в собі оцінку ступеня напруженості та виконання плану по всім видам показників діяльності; сукупність зусиль, спрямованих на зростання прибутковості підприємства та його інвестиційної привабливості, пошук можливих резервів підвищення ефективності виробництва, аналіз ефективності використання трудових, нематеріальних та фінансових ресурсів, прагнення лідерства на ринку [6, с. 136].

За думкою автора, ділова активність підприємства – характеризує економічну діяльність конкретного підприємства, оцінюється в його межах і проявляється в межах підприємства через зміну інтенсивності такого виду діяльності за конкретний проміжок часу [7].

Традиційно при визначенні цільової аудиторії компанії користуються розробками в сфері рекламної технології, які були успішно впроваджені такими корпораціями, як Yahoo, Amazon і AltaVista. Автори даних методик стверджують, що споживач шукає інформацію в мережі відповідно зі своїми інтересами і потребами. Отже, відомості про товари рекомендується розміщувати на сайтах, які популярні серед цільових груп компанії-продавця. наприклад, компанія Amazon.com, яка займається реалізацією книжкової продукції, здійснює PR сайту, розміщуючи рекламу на інтернет-ресурсах, присвяченій книжковій тематики [8].

У роботі А.М. Турило подається структура активності підприємства за трьома рівнями, кожен з яких вміщує інший, а попередній рівень поглинається наступним – це відповідно рівень трудової активності співробітників, рівень ділової активності підрозділів, рівень ринкової активності підприємства [9]. Одним із завдань аналізу ділової активності підприємства є вивчення показників ділової активності в динаміці і оцінка змін, для вирішення якої необхідно виділити і оцінити ті показники діяльності підприємства, які безпосередньо визначають рівень його ділової активності. Беручи до уваги недоліки існуючих підходів до оцінки ділової активності, автором розроблена система кількісної оцінки ділової активності підприємства. Дана система повинна базуватися на п'яти принципах: на релевантності, інформаційної відкритості, результативності, цілеспрямованості, повноті [10].

Висновки та пропозиції. Здійснений аналіз дає змогу удосконалити підхід до комплексної системи оцінки ділової активності підприємства. Така оцінка є необхідною для визначення рівня ділової активності підприємства, на основі якого доцільним є ухвалення управлінських рішень стосовно оцінки стану системи управління діловою активністю. У разі високої або нормальної ділової активності, ймовірно, можна представити, що підприємство має високий рівень самоорганізації процесу й такому підприємству не потрібна процедура оцінки рівня стану управління діловою активністю.

З метою підвищення ділової активності **ТОВ «ЕКМА СТО»** та ефективності господарювання можна рекомендувати: знижувати собівартість продукції; розширювати мережу надання послуг та максимізувати заходи по рекламі; підвищувати ефективність використання майна: з цією метою потрібно підвищувати частку оборотних виробничих фондів в обігових коштах, проводити роботу на зменшеннях зносу основних засобів; проводити аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей: на підприємстві має бути організований повсякденний оперативний контроль за платежами та надходженнями матеріальних цінностей, виконанням фінансових зобов'язань перед бюджетом, позабюджетними фондами, банками; підвищувати оборотність обігових коштів, що дає можливість покращувати ефективність господарювання. Раціональне і ефективне використання оборотних коштів – основа фінансової стійкості підприємства. Але це не означає, що підприємство має вкладати оборотній капітал лише у високоліквідні активи, щоб

зменшити імовірність ризику та отримати найвищий прибуток. Підприємство повинно створювати конкурентоспроможну продукцію з високою популярністю на ринку.

Список використаної літератури

1. Гарасюк О. А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства» / О. А. Гарасюк, М. Ю. Ігнатенко // Вісник КТУ. – 2010. – № 22. – С. 63–69.
2. Овчаренко Є. І. Особливості управління діловою активністю підприємств у сучасних умовах / Є. І. Овчаренко, М. О. Годящев // Регіональна економіка та управління. – 2016. – № 4 (11). – С. 30–33.
3. Годящев М. О. Фактори впливу на ділову активність промислових підприємств / М. О. Годящев // Економічний розвиток України: фінансові механізми та інструменти подолання дисбалансів: матеріали Міжнар. наук.-практич. конф. для студентів, аспірантів та молодих учених, 14–15 жовт. 2016 р. – К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2016. – С. 29–31.
4. Годящев М. О. Заходи з управління діловою активністю підприємств / М. О. Годящев // Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки: матеріали IV Міжнар. наук. – практич. конф., 24–25 листоп. 2016 р. – Житомир: ЖДТУ, 2016. – С. 39–40.
5. Марченко О. І. Фінансові аспекти ділової активності / О. І. Марченко // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 136–143.
6. Нестеренко Н. В. Ділова активність як невід’ємна частина фінансового стану підприємства / Н. В. Нестеренко, О. С. Діхтяр // Економічний аналіз. – 2012. – № 10. – Ч. 3. – 411 с.
7. Петренко М. І. Оцінка ділової активності підприємства [Електронний ресурс] / М. І. Петренко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. – № 26. – К.: НАУ, 2010. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2010_26/index.html.
8. Сюлина С. П. Актуальные вопросы анализа деловой активности / С. П. Сюлина // Вестник Волжского университета им. В. Н. Татищева. – 2010. – № 20. – С. 103–109.
9. Турило А. М. Теоретико-методичні підходи до визначення поняття «економічна активність підприємства» / А. М. Турило, І. С. Вчєрашня // Фінанси України. – 2011. – № 10. – С. 79–84.
10. Фатыхов Р. Р. Сравнительный анализ основных подходов к оценке деловой активности предприятия / Р. Р. Фатыхов // Вестник Казанского государственного финансово-экономического института. – 2009. – № 1. – С. 33–38.
11. Заїкіна О. О. Роль показників ділової активності в оцінці управління підприємством / О. О. Заїкіна // Харчова промисловість. – 2008. – № 7. – С. 144–148.